

pohlavia“ a že spolužitie páru rovnakého pohlavia žijúceho v stabilnom *de facto* partnerstve spadá pod pojem „rodinný život“.

K významnému vývoju došlo v roku 2010 aj v oblasti práv transgenderov. Vo Francúzsku bola transsexualita odstránená zo zoznamu „dlhodobé psychiatrické stavy“. V Portugalsku bol prijatý nový zákon o právnom uznaní zmeny pohlavia. A v Nemecku po rozsudku spolkového ústavného súdu (*Bundesverfassungsgericht, BVerfG*) bola zrušená požiadavka na rozvod ako predbežná podmienka na zmenu zaznamenaného pohlavia v úradných dokumentoch. V Rakúsku súd konštatoval, že operáciu nemožno uložiť ako predbežnú podmienku na zmenu mena a pohlavia v príslušných dokumentoch. A napokon, na Malte sa v rozsudku Ústavného súdu konštatovalo, že absenciou práva transgenderovej ženy zosobášiť sa s jej mužským partnerom sa porušil článok 12 EDĽP o práve uzavrieť manželstvo. So zreteľom na azylové právo šesť členských štátov EÚ – Fínsko, Lotyšsko, Malta, Poľsko, Portugalsko a Španielsko – rozšírili ochranu na obeť zo skupiny lesbičiek, gejov a bisexuálov (LGB), čím sa celkový počet členských štátov, ktoré výslovne poskytujú ochranu obetiam prenasledovania zo skupiny LGB zvýšil na 23 krajín.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity, 2010 Update – Comparative legal analysis, november 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-lgbt-2010-update_en.htm

Rasizmus a etnická diskriminácia

V centre pozornosti: Etnická diskriminácia a potreba zhromažďovania údajov

Ukazuje sa, že vo viacerých členských štátoch EÚ sa zvyšuje informovanosť o potrebe zhromažďovania údajov. Napríklad vo Francúzsku sčítanie obyvateľstva nezahŕňa žiadne údaje o etnickom pôvode, napriek odporúčaniam výboru CERD zopakovanému v auguste 2010. Avšak, francúzsky komisár pre rozmanitosť a rovnaké príležitosti (*Commissaire à la diversité et à l'égalité des chances*) zriadil výbor na meranie a hodnotenie rozmanitosti a diskriminácie (Comedd). Výbor zverejnil svoje zistenia vo februári 2010, uviedol niekoľko odporúčaní vrátane podpory výskumu a experimentálnych prieskumov za použitia alternatívnych prostriedkov na meranie diskriminácie, založených napríklad na posudzovaní podľa priezvisk, pozorovaní na mieste a prípadne na otázkach týkajúcich sa samoidentifikovaného etnika. Dôležité údaje možno zhromaždiť prostredníctvom testovania diskriminácie. Z výsledkov prvej systematickej štúdie testovania diskriminácie v Nemecku od polovice deväťdesiatych rokov minulého storočia uverejnených vo februári 2010 vyplynulo, že žiadatelia s turecky znejúcim menom čelili diskriminačným prekážkam pri prístupe na trh práce. Výskumní pracovníci testovali 528 verejne inzerovaných študentských stáží a zistili, že šance žiadateľov s tureckým menom na spätné telefonické zavolanie zo strany zamestnávateľa boli o 14 % nižšie, než je šanca „nemeckých“ osôb, ktoré sa zúčastnili na tomto teste, pričom miera diskriminácie bola výrazne vyššia v malých podnikoch.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

Racism, ethnic discrimination and exclusion of ethnic minorities in sport: a comparative view of the situation in the European Union, október 2010.

Pozri:

http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-racism-in-sport_en.htm

Kľúčové udalosti v oblasti rasizmu a etnickej diskriminácie:

- naďalej prevládala diskriminácia v oblasti zamestnanosti s prípadmi týkajúcimi sa diskriminácie v inzerátoch na pracovné miesta, postupov prijímania do zamestnania, pracovných podmienok a prepúšťania,
- prístup k zdravotnej starostlivosti bol naďalej závislý od snáh na prekonávanie jazykových bariér a prispôsobovanie sa kultúrnej rozmanitosti. V prípade nelegálnych migrantov prístup závisel od toho, či zdravotnícky personál bol povinný oznámiť orgánom osoby bez dokladov,
- aj keď formálne právne a administratívne prekážky v prístupe k sociálnemu bývaniu boli prítomné len v niektorých členských štátoch z dostupných dôkazov vyplývalo, že bývanie menšín bolo naďalej nižšej kvality v dôsledku priamej i nepriamej diskriminácie,
- ukázalo sa, že segregácia vo vzdelávaní je naďalej problémom, ktorý sa týka najmä rómskych detí v niektorých členských štátoch. Prekážky v prístupe k vzdelaniu pretrvávali v prípade detí neevidovaných migrantov v niektorých členských štátoch, keď školské orgány boli povinné zhromažďovať informácie a správy o právnom postavení študentov a ich rodičov,
- viaceré členské štáty začali zhromažďovať údaje rozdelené podľa rasového alebo etnického pôvodu, čo je dôležitým krokom v úsilí zaznamenať a identifikovať potenciálne diskriminačné praktiky,
- väčšina členských štátov, ktoré zhromažďujú údaje o rasovo motivovaných trestných činoch uviedla nárast zaznamenaného počtu.

V centre pozornosti: Rámcové rozhodnutie Rady o boji proti rasizmu a xenofóbii

Do 28. novembra 2010 členské štáty EÚ boli povinné transponovať toto opatrenie EÚ, ktorým sa stanovuje aproximácia trestného práva členských štátov týkajúceho sa rasizmu a xenofóbie (2008/913/SVV). Rasistické a xenofóbne správanie musí byť trestným činom vo všetkých členských štátoch a musia byť uložené účinné, primerané a odradzujúce tresty v maximálnej výške od jedného až do troch rokov odňatia slobody. Koncom roku 2010 prebiehal proces oznamovania vykonávacích opatrení zo strany členských štátov. Po dokončení tohto procesu a potom, ako budú preklady k dispozícii, Európska komisia začne svoju analýzu transpozície rámcového rozhodnutia.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

The impact of the Racial Equality Directive - Views of trade unions and employers in the European Union, november 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_racial_equal_directive_en.htm

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

Experience of discrimination, social marginalisation and violence: A comparative study of Muslim and non-Muslim youth in three EU Member States, október 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-racism-marginalisation_en.htm

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

Understanding and preventing discriminatory ethnic profiling: A Guide, október 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_ethnic-profiling_en.htm

EU-MIDIS Data in Focus 4: Police stops and minorities, október 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_dif4_en.htm

Účasť občanov EÚ na demokratickom fungovaní Únie

V centre pozornosti: Obmedzenie hlasovacích práv osôb so zdravotným postihnutím

Z výskumu, ktorý vykonala agentúra FRA, vyplynulo, že vo väčšine členských štátov osoby so zdravotným postihnutím, ktoré boli vyhlásené za nespôsobilé na právne úkony, sú zbavené svojich hlasovacích práv. Tieto zistenia vyvolávajú otázku týkajúcu sa zlučiteľnosti noriem OSN zaručených v článku 29 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Podobné obavy boli predložené Európskemu súdu pre ľudské práva. V prípade *Alajos Kiss proti Maďarsko* (č. 38832/06) súd zistil, že automatické zbavenie osoby zverenej do opatrovníctva práva voliť z dôvodu duševnej poruchy je porušením článku 3 Protokolu č. 1 k EDĽP. Podľa ústavy Maďarska osoba zverená do opatrovníctva nemá právo voliť. Európsky súd pre ľudské práva neuznal platnosť absolútneho zákazu práva voliť uloženého na každú osobu v čiastočnom opatrovníctve bez ohľadu na jej skutočné schopnosti. Sudcovia Európskeho súdu pre ľudské práva usúdili, že obmedzenie volebných práv navrhovateľa by mohlo byť legitímne len na základe individuálneho posúdenia súdom.

V centre pozornosti: Európska iniciatíva občanov

Európskou iniciatívou občanov Lisabonská zmluva zaviedla novú formu účasti verejnosti v EÚ. V článku 11 ods. 4 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) je ustanovené, že „občania Únie, ktorých počet dosiahne najmenej jeden milión a ktorí sú štátnymi príslušníkmi významného počtu členských štátov, sa môžu ujať iniciatívy a vyzvať Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí predložila vhodný návrh vo veciach, o ktorých sa občania domnievajú, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.“ Podrobnosti o fungovaní tohto nového nástroja priamej demokracie sú uvedené v nariadení Európskeho parlamentu, ktorý Rada Európskej únie schválila

Kľúčové udalosti v oblasti účasti:

- v dôsledku nízkych mier účasti občanov EÚ s inou štátnou príslušnosťou v komunálnych voľbách a voľbách do Európskeho parlamentu sa začali diskusie o volebnej reforme v tejto oblasti,
- ESĽP rozšíril svoju judikatúru na právo na slobodné voľby (článok 3 Protokolu č. 1 k EDĽP);
- po dosiahnutí politickej zhody o nariadení o iniciatíve občanov koncom roku 2010 toto nariadenie bolo oficiálne prijaté vo februári 2011 a uplatňovať sa môže od 1. apríla 2012.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

The right to political participation of persons with mental health problems and persons with intellectual disabilities, november 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub-vote-disability_en.htm

koncom roka 2010. Nariadenie bolo oficiálne prijaté 14. februára 2011. Stanovuje sa v ňom, že požadovaný jeden milión podpisov by mal pochádzať najmenej z jednej štvrtiny všetkých členských štátov.

Prístup k účinnej a nezávislej spravodlivosti

V centre pozornosti: Nové iniciatívy EÚ v oblasti trestného konania

Vstúpením do platnosti Lisabonskej zmluvy bývalý tretí pilier – policajná a justičná spolupráca v trestných veciach – podlieha riadnemu legislatívnemu postupu a čo je najdôležitejšie právomoci SDEÚ. V roku 2010 boli predložené viaceré legislatívne iniciatívy, ktoré majú určitý význam pre prístup k spravodlivosti na vnútroštátnej úrovni. V októbri 2010 bola prijatá smernica o práve na tlmočenie a preklad (2010/64/EÚ). Podozrivým a obvineným zaručuje právo na písomné preklady relevantných častí všetkých základných dokumentov a tlmočenie pri všetkých pojednávaniach a výsluchoch a tiež tlmočenie pri komunikácii s právnikmi. Svojich práv sa nemôžu vzdať bez vopred poskytnutého právneho poradenstva alebo oboznámenia v plnej miere s dôsledkami takého konania. O tom, či kvalita a rozsah tlmočenia a prekladu je dostatočná, rozhodne v konkrétnom prípade sudca. V júli 2010 Európska komisia prijala návrh na „listinu práv“ pre podozrivých z trestnej činnosti s cieľom zaviesť spoločné minimálne normy týkajúce sa práva na informácie v trestnom konaní (KOM (2010) 392 v konečnom znení). K ďalším návrhom patrí iniciatíva siedmich členských štátov v prípade európskeho vyšetrovacieho príkazu (JAI(2010) 3).

Kľúčové udalosti v oblasti prístupu k spravodlivosti:

- smernica EÚ o práve na tlmočenie a preklad (2010/64/EÚ) bola prijatá ako prvý krok pri realizácii plánu EÚ na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní (ďalej len „plán“),
- niektoré členské štáty EÚ začali reformovať svoje súdy vrátane opatrení na skrátenie trvania súdneho konania a posilnenie nezávislosti,
- niektoré členské štáty podnikli kroky na posilnenie alebo vytvorenie národných inštitúcií pre ľudské práva (NILP).

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

FRA Opinion on the draft Directive regarding the European Investigation Order,
február 2011

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/opinions/op-eio_en.htm

V centre pozornosti: Prístup k spravodlivosti ako závažný problém v oblasti základných práv

Prístup k spravodlivosti je sám o sebe právom a je dôležitý na realizáciu ďalších dôležitých základných práv. Prístup k nezávislej a účinnej spravodlivosti však nie je vždy zaručený. V roku 2010 Európsky súd pre ľudské práva konštatoval porušenie v 636 prípadoch proti 26 členským štátom EÚ, z nich v 115 prípadoch išlo o porušenie práva na spravodlivý proces. Uznávajúc rozsah tohto problému Výbor ministrov Rady Európy prijal odporúčanie pre členské štáty o účinných opravných prostriedkoch v prípade neprimeranej dĺžky konania (CM/Rec(2010) 3), odporúčanie dopĺňa *Príručka osvedčených postupov*. Vo výročnej správe agentúry FRA sa uvádzajú opatrenia jednotlivých členských štátoch zamerané na riešenie tohto problému vrátane: Bulharska (zriadenie „rezervných advokátov“), Cypru (sťažnosti na dĺžku konania je možné podať na všetkých úrovniach súdnictva), Nemecka (návrh zákona, v ktorom sa ustanovuje poskytnutie náhrad za hmotné i nehmotné škody spôsobené prieťahmi) a Lotyšska (súdom bolo umožnené uložiť nižšie tresty, ak konanie nebolo ukončené v primeranej lehote). Okrem toho sa v nej poukazuje na rôzne príklady opatrení prijatých v členských štátoch, ktorých cieľom je posilnenie nezávislosti súdov.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

Access to effective remedies: The asylum-seeker perspective, september 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

V centre pozornosti: Národné inštitúcie pre ľudské práva a orgány zaoberajúce sa rovnosťou

Národné inštitúcie pre ľudské práva (NILP) spolu s národnými orgánmi pre rovnaké zaobchádzanie majú významný potenciál, pokiaľ ide o uľahčenie alebo zabezpečenie priameho prístupu k spravodlivosti. NILP, ktoré sa v plnom rozsahu riadia parížskymi zásadami, t.j. inštitúcie so štatútom A, majú lepšie predpoklady na plnenie tejto úlohy. Parížske zásady prijaté Valným zhromaždením OSN v roku 1993 poskytujú autoritatívne usmernenie týkajúce sa požadovaných právomocí nezávislých a účinných inštitúcií, ktoré slúžia na ochranu a podporu ľudských práv na vnútroštátnej úrovni.

PUBLIKÁCIE AGENTÚRY FRA

National Human Rights Institutions in the EU Member States, máj 2010.

Pozri: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_national_hr_inst_en.htm

V roku 2010 potom, ako NILP v Škótsku získal štatút A, celkove bolo v rámci EÚ 12 NILP so štatútom A v 10 rôznych členských štátoch, pričom Spojené kráľovstvo malo tri NILP. V štyroch členských štátoch, ktoré nemali akreditované inštitúcie – Cyprus, Fínsko, Taliansko a Švédsko – sa v roku 2010 podnikli rozhodné kroky na zriadenie NILP s potenciálom získať štatút A.

Tabuľka 2: NILP v členských štátoch EÚ a Chorvátsku podľa štatútu akreditácie

Štatút	Krajina
A	Dánsko, Francúzsko, Grécko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Spojené kráľovstvo*, Španielsko, Chorvátsko
B	Belgicko, Holandsko, Slovensko, Slovinsko, Rakúsko
C	Rumunsko
Neakreditované	Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Maďarsko, Taliansko a Švédsko

*Poznámky: * Komisia pre rovnosť a ľudské práva sídli v UK spoločne v Medzinárodnom koordinačnom výbore národných inštitúcií pre ľudské práva s Komisiou pre ľudské práva Severného Írska a Komisiou pre ľudské práva Škótska. Tučným písmom sú vyznačené krajiny, v ktorých sa v blízkej budúcnosti plánuje zmena štatútu akreditácie NILP.*

Ochrana obetí

V centre pozornosti: Príprava noriem v oblasti práv obetí na európskej úrovni

Koncom roku 2010 Európsky parlament a Rada Európskej únie rokovali o smernici o obchodovaní s ľuďmi, ktorú navrhla Európska komisia. V tejto smernici sa prijíma reakcia na obchodovanie s ľuďmi, ktorá spočíva v prevencii, ochrane a stíhaní (v angl. „tri P“ – prevention, protection and prosecution) a jej cieľom je posilniť prvky pomoci a podpory obetiam. Platí to aj v prípade troch špecifických článkov, ktoré sa vzťahujú na detské obete. Okrem toho v súčasnosti sa rokuje o návrhu európskeho ochranného príkazu, ktorý iniciovalo 12 členských štátov (JAI(2010) 2). Zameraný je násilie medzi ľuďmi a jeho cieľom je poskytnúť obetiam ochranu v cezhraničných prípadoch EÚ. Tento návrh prešiel v decembri 2010 v Európskom parlamente prvým čítaním. A napokon, aj v roku 2010 prebiehajú diskusie s cieľom zistiť, ako by sa existujúce právne predpisy EÚ dali zmeniť alebo nahradiť, aby lepšie uspokojili potreby obetí. Na potreby obetí sa v súčasnosti vzťahuje rámcové rozhodnutie o postavení obetí v trestnom konaní (2001/220/SVV) a smernica o odškodňovaní obetí trestných činov (2004/80/ES). V súvislosti s normami Rady Európy v roku 2010 niektoré členské štáty EÚ ratifikovali Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (CATHB) z roku 2005 vrátane Írska, Holandska, Švédska a Talianska. Výbor ministrov Rady Európy prijal tiež usmernenie o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, ktoré slúži na ochranu práv dieťaťa v rámci súdneho konania.

Kľúčové udalosti v oblasti ochrany obetí:

- na úrovni EÚ boli prijaté iniciatívy s cieľom zlepšiť právnu ochranu obetí, napr. smernica o obchodovaní s ľuďmi (KOM (2010) 95 v konečnom znení), navrhovaná smernica o európskom ochrannom príkaze (JAI(2010) 2) a rokovania o novej smernici o obetiach,
- stanovené boli prísnejšie normy na ochranu obetí, napr. prijatie usmernení Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí a ratifikácia Dohovoru o boji proti obchodovaniu s ľuďmi niektorými členskými štátmi,
- vývoj na vnútroštátnej úrovni zameraný na zlepšenie postavenia obetí vrátane prístupu k odškodneniu a informáciám o ich právach v súvislosti so súdnym konaním,
- Rada Európskej únie aj Európska komisia vyvíjali úsilie zamerané na riešenie násillia páchanému na ženách,
- boli prijaté opatrenia na zlepšenie zhromažďovania údajov o obetiach na úrovni EÚ aj na vnútroštátnej úrovni.

V centre pozornosti: Informácie a odškodnenie obetí na vnútroštátnej úrovni

V tohtoročnej výročnej správe agentúry FRA sa uvádzajú viaceré udalosti na vnútroštátnej úrovni vrátane zriadenia celoštátnej siete pomoci obetiam (Poľsko), zavedenia jednoduchších a transparentnejších postupov v súvislosti s odškodnením obetí (Nemecko), zavedenia povinnosti, aby páchateľ prispieval do fondu pre obeť trestného činu (Fínsko) a zavedenia možnosti požiadať o odškodnenie online (Švédsko). V Írsku bola zverejnená Charta obetí a Usmernenie k systému trestného súdnictva. V tejto súvislosti zohráva úlohu aj internet: Švédsko uverejnilo anglickú verziu svojej didaktickej on-line prezentácie k súdom pre obeť trestných činov.

Výhľad

Vo výročnej správe agentúry *Základné práva: problémy a úspechy* v roku 2010 sa uvádzajú viaceré výzvy v rade oblastí, na ktoré je potrebné sa zamerať v najbližšej budúcnosti.

V **oblasti azylu** spoločný európsky azylový systém má byť dokončený do roku 2012. Z tohto dôvodu bude potrebné, aby sa nadchádzajúci rok v tejto súvislosti výrazne pokročilo. V nadväznosti na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva v prípade *M.S.S.* členské štáty, ktoré ešte nepozastavili presuny žiadateľov o azyl do Grécka na základe uplatňovania nariadenia Dublin II, pravdepodobne tak urobia v roku 2011. Zatiaľ nie je jasné, či sa vyskytnú ďalšie iniciatívy v tejto oblasti založené na solidarite a kolektívnej zodpovednosti. Výzvy v oblasti základných práv súvisiace s návratmi sa vyjasnia potom, ako členské štáty transponujú návratovú smernicu do svojho vnútroštátneho práva a budú ju uplatňovať.

Pokiaľ ide o **hraničné kontroly**, hodnotenie prvého nasadenia rýchlych pohraničných zásahových tímov (Rabit) v Grécku poskytne užitočné poznatky pre budúce operácie takéhoto druhu. Úzka spolupráca medzi agentúrou Frontex, agentúrou FRA a Európskym azylovým podporným úradom, ako aj väčší dôraz na základné práva v mandáte agentúry Frontex otvára dvere k tomu, aby sa základné práva stali neoddeliteľnou súčasťou riadenia hraníc.

V oblasti **ochrany údajov** dôsledky nového technického vývoja pravdepodobne zostanú v blízkej budúcnosti na programe rokovania a asi prispejú k prebiehajúcej všeobecnej diskusii o modernizácii rámca EÚ o ochrane údajov v súvislosti s telesnými skenermi, osobnými záznamami o cestujúcich, databázami alebo v iných kontextoch. V súvislosti s Lisabonskou zmluvou v blízkej budúcnosti budú dôležité dva aspekty: dodržiavanie noriem v oblasti základných práv (napr. v súvislosti s uchovávaním údajov) a rozšírenie pôsobnosti rámca všeobecnej ochrany údajov s cieľom zahrnúť oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach.

Pokiaľ ide o **práva detí**, kľúčovou výzvou sú deti, ktoré sú v zraniteľnej situácii. Tieto výzvy sa týkajú detí, ktoré zmiznú z domova, detí so zdravotným postihnutím, rómskych detí, odlúčených detí v súvislosti s migráciou a azylom a detských obetí obchodovania na účely sexuálneho a pracovného vykorisťovania. Opatrenia EÚ na posilnenie ochrany týchto detí musia v prvom rade zohľadňovať najlepší záujem detí. Ich názory a stanoviská by sa mali vypočúť a posúdiť s náležitým ohľadom na ich psychickú a fyzickú pohodu, ako aj ich právne, sociálne a ekonomické záujmy. Program Komisie v oblasti práv dieťaťa stanovuje ambiciózný plán práce v tejto súvislosti.

V oblasti **rovnosti** v nasledujúcich rokoch členské štáty budú mať novú príležitosť na posilnenie ochrany proti diskriminácii na základe náboženského vyznania alebo viery, sexuálnej orientácie, zdravotného postihnutia a veku

okrem oblasti zamestnania. Ratifikácia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD), odporúčanie Rady Európy týkajúce sa opatrení na boj proti diskriminácii na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity a päťročná stratégia EÚ na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami budú v tejto súvislosti nápomocné. Okrem toho stále dochádza k viacnásobnej diskriminácii, ktorá zväčša nie je zohľadnená v právnom rámci EÚ a v právnom rámci jeho členských štátov alebo v prístupe súdov a orgánov zaoberajúcich sa rovnosťou. Zvýšiť porozumenie a informovanosť o viacnásobnej diskriminácii a začleniť tieto aspekty do právneho procesu je výzvou pre nasledujúce roky.

Pokiaľ ide o **rasizmus a etnickú diskrimináciu**, niektoré členské štáty úspešne využívajú testovanie diskriminácie ako prostriedok monitorovania výskytu diskriminácie a preukázania diskriminačných praktík v oblasti zamestnanosti a bývania. Na základe dosiahnutých úspechov sa predpokladá, že takéto testovanie sa bude v rámci EÚ častejšie využívať. Ďalej pre mnohé členské štáty zostáva otvorenou výzvou zhromažďovanie údajov rozdelených podľa rasového alebo etnického pôvodu v súlade s odporúčaniami Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI), ktorú zriadila Rada Európy a Výboru OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie (CERD). Aj v oblasti trestného práva vzhľadom na to, že rasovo motivované trestné činy sú stále problémom v mnohých krajinách Európskej únie, sa mnohé členské štáty ešte musia zaviazat' k riešeniu rasovo motivovanej trestnej činnosti v súlade s rámcovým rozhodnutím EÚ a Dohovorom Rady Európy o počítačovej kriminalite.

Pokiaľ ide o **účasť občanov EÚ** na demokratickom fungovaní EÚ, zásadným krokom bolo prijatie nariadenia o európskej iniciatíve občanov. Po zavedení tohto nariadenia členské štáty sú povinné organizovať štruktúry a postupy na vnútroštátnej úrovni tak, aby uľahčili získanie jedného milióna podpisov potrebných na začatie občianskej iniciatívy. Občianska iniciatíva by však mala napomôcť tomu, aby občania EÚ boli lepšie informovaní o dôležitých otázkach európskej integrácie.

V oblasti **prístupu k spravodlivosti** v členských štátoch naďalej bude potrebné pokračovať v reformách súdneho systému, najmä pokiaľ ide o neprimerané dĺžky konania. Potrebné je na toto nahliadať v súvislosti s reformami, ktoré prebiehajú na Európskom súde pre ľudské práva s cieľom vyriešiť nadmerný počet nevybavených prípadov, a to sa dá len zabezpečením vhodných vnútroštátnych systémov súdnictva, ktoré dokážu odbremeniť Európsky súd pre ľudské práva. Zároveň posilnenie ďalších vnútroštátnych mechanizmov, najmä orgánov zaoberajúcich sa rovnosťou a národných inštitúcií pre ľudské práva, môže prispieť k vyriešeniu systémových problémov na vnútroštátnej úrovni. Ešte nie je jasné, či členské štáty budú pokračovať aj v posilňovaní NILP vzhľadom na prevládajúce úsporné opatrenia.

A napokon v oblasti **ochrany obetí** sa situácia na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni vyvíja sľubne. Iniciatívy týkajúce sa práv podozrivých a obvinených (najmä „plán“) by podporil paralelný vývoj v oblasti práv obetí, čo by umožnilo jasnejšie a komplexnejšie právne predpisy, ktoré by riešili práva podozrivých a obvinených osôb, a tiež aj obetí a svedkov.

Nadchádzajúci „európsky prieskum bezpečnosti“ spoločne s prieskumom agentúry FRA o násilí páchanom na ženách, ktorý sa týka aj násilia v detstve a zahŕňa aj to, akým spôsobom obeť oznamujú prípady násilia, poskytne viac informácií o tom, ako obeť využívajú svoje práva v praxi.

Preklad nebol overený

Tabuľka 3: Prehľad uverejnených monitorovacích správ týkajúcich sa členských štátov EÚ a Chorvátska na základe postupov monitorovania OSN a Rady Európy v roku 2010 podľa krajín

	CERD	HRC	CESCR	CEDAW	CAT	CRC	CRC-OP-SC	UPR	ECPT	ECRML	FCNM	ECRI	Spolu
Rakúsko					✓				✓			✓	3
Belgicko		✓				✓	✓		✓				4
Bulharsko								✓	✓		✓		3
Cyprus											✓		1
Česká republika				✓					✓				2
Dánsko	✓									✓			2
Estónsko	✓	✓					✓						3
Fínsko											✓		1
Francúzsko	✓				✓							✓	3
Nemecko											✓		1
Grécko													0
Maďarsko		✓							✓		✓		3
Írsko													0
Taliansko								✓	✓		✓		3
Lotyšsko													0
Litva													0
Luxembursko									✓	✓			2
Malta				✓									1
Holandsko	✓		✓	✓									3
Poľsko		✓										✓	2
Portugalsko									✓				0
Rumunsko	✓								✓				2
Slovensko	✓								✓		✓		3
Slovinsko	✓							✓					2
Španielsko						✓		✓					2
Švédsko								✓					1
Spojené kráľovstvo												✓	1
Chorvátsko*								✓		✓	✓		3
Spolu	7	4	1	3	2	2	2	6	9	3	8	4	51

Poznámka: * Podľa článku 28 zakladajúceho nariadenia agentúry FRA (ES) č. 168/2007 sa Chorvátsko ako kandidátska krajina EÚ môže zúčastňovať na činnostiach agentúry.
 ✓ = monitorovacia správa prijatá v roku 2010

- CERD Výbor pre odstránenie všetkých foriem rasovej diskriminácie
- HRC Výbor pre ľudské práva (Monitorovací orgán Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ICCPR)
- CESCR Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva
- CEDAW Výbor pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien
- CAT Výbor proti mučeniu
- CRC Výbor pre práva dieťaťa
- CRC-OP-SC Výbor pre práva dieťaťa (Monitorujúci Opčný protokol o predaji detí)
- UPR Všeobecné pravidelné preskúmanie
- ECPT Európsky dohovor na zabránenie mučeniu
- ECRML Výbor expertov pre regionálne a menšinové jazyky
- FCNM Poradný výbor pre národnostné menšiny
- ECRI Európska komisia proti rasizmu a intolerancii

Preklad nebol overený

Agentúra Európskej únie pre základné práva

Základné práva: hlavné udalosti v právnej a politickej oblasti v roku 2010

2012 — 28 s. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9239-126-3

doi: 10.2811/32349

Na internete sa nachádza veľké množstvo informácií o Agentúre Európskej únie pre základné práva. Sú dostupné na webovej stránke agentúry FRA na adrese www.fra.europa.eu.

Ako možno získať publikácie EÚ?

Bezplatné publikácie:

- prostredníctvom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- na zastúpeniach alebo delegáciách Európskej komisie. Kontaktné údaje na tieto zastúpenia alebo delegácie možno nájsť na internete (<http://ec.europa.eu>) alebo si ich možno vyžiadať faxom na čísle +352 2929-42758.

Platené publikácie:

- prostredníctvom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Predplatené publikácie (napr. každoročná edícia *Úradného vestníka Európskej únie a správy o veciach na Súdnom dvore Európskej únie*):

- prostredníctvom niektorého z predajcov Úradu pre vydávanie publikácií Európskej únie (http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

Rok 2010 bol prvým rokom, keď základom činnosti Európskej únie (EÚ) bola jej vlastná právne záväzná listina práv – Charta základných práv Európskej únie. V tohtoročnom zhrnutí výročnej správy Agentúry Európskej únie pre základné práva sa pozornosť sústreďuje na vybrané hlavné udalosti v politickej a právnej oblasti v EÚ a jej členských štátoch, ktoré preukazujú pevné odhodlanie plniť svoje záväzky v oblasti základných práv. K dosiahnutým pokrokom v roku 2010 patrilo okrem mnohých ďalších posilnenie kontroly legislatívnych návrhov EÚ z hľadiska základných práv a prijatie nariadenia o iniciatíve občanov – dôležitého nového nástroja participatívnej demokracie EÚ. Tento obraz doplnili snahy niektorých členských štátov o posilnenie alebo zriadenie vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva a ratifikácia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) Európskou úniou.

Nie je však dôvod na veľkú spokojnosť. EÚ naďalej čelí rôznym výzvam v oblasti základných práv, ktoré vyvolávajú obavy, ako napríklad pretrvávajúca a extrémna chudoba, ako aj sociálne vylúčenie v rámci rómskych komunit a zhoršujúce sa podmienky žiadateľov o azyl v určitých členských štátoch. V roku 2010 Európsky súd pre ľudské práva vyniesol viac než 600 rozsudkov za porušenie ľudských práv s rozhodnutiami takmer proti všetkým 27 členským štátom EÚ.

Toto zhrnutie poukazuje na vybrané hlavné otázky v oblasti základných práv a vzťahuje sa na tieto oblasti: azyl, prisťahovalectvo a integrácia, kontrola hraníc a vízová politika, informačná spoločnosť a ochrana údajov, práva dieťaťa a ochrana detí, rovnosť a nediskriminácia, rasizmus a etnická diskriminácia, účasť občanov EÚ na demokratickom fungovaní Európskej únie, prístup k účinnému a nezávislému súdnictvu a ochrana obetí.



Úrad pre publikácie

AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 - 1040 Viedeň - Rakúsko
Tel. +43 (1) 580 30-60 - Fax +43 (1) 580 30-693
fra.europa.eu - info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
twitter.com/EURightsAgency